

EEN EN ANDER UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE HEEMKUNDEKRING "DE KOMMANDERIJ GEMERT".

Op 12 februari 1941 gaat van het bestuur van het Provinciaal Genootschap in Den Bosch een schrijven uit aan zijn leden, waarin gesteld wordt, dat het Genootschap gedurende zijn ruim honderdjarig bestaan metterdaad de Brabantse Heemkunde heeft beoefend. Deze heemkunde heeft zeer aan belangstelling gewonnen en belooft nieuwe vruchtbaarheid. "wij willen", aldus het schrijven, "al onze leden in de gelegenheid stellen kennis te nemen van den stand der heemkunde in ons gewest en daarom hebben wij ons medelid, dr. Hugo Heijman te Heeswijk, uitgenodigd op Zaterdag 1 Maart a.s. een voordracht over "Heemkunde in Noord-Brabant" te houden. Deze uitnodiging is aanvaard".

Er kwam een Noord-Brabantse Bond van Heemkundekringen; het voorlopig bestuur bestond uit pastoor W. Binck, Jan Vriens met als secretaris dr. Hugo Heijman; dit bestuur hield een vergadering op 23 en 24 maart 1941. Pastoor Binck schrijft erover: " 's avonds tien uur aanvaardt in het nachtelijk duister onder een mooie sterrenhemel ondergetekende zijn voetreis van Tilburg naar Alphen totdat een weldoende auto mij bij Riel oppikt en huiswaarts voert. Maar wat geeft dat! Dat hebben we er graag voor over. Gij en ik, niet waar, want Brabant roept!

Deze roep had intussen al tot in Gemert geklonken. Pater Loffeld had in de eerste helft van februari 1941 een schrijven gericht aan de secretaris van de Brabantse Bond van Heemkundekringen, Dr. Hugo Heijman van de Abdij in Heeswijk, waarin hij zijn sympathie betuigde met de Brabantse Heemkundige beweging. Het gevolg was, dat er op 28 april 1941 door Pater Loffeld met toestemming van de Procureur Generaal in Den Bosch - het was de tijd van de bezetting van ons land - een vergadering werd bijeengeroepen van belangstellenden om tot oprichting van een Heemkundekring in Gemert te komen. Op deze vergadering waren o.a. aanwezig Jan Vriens en dr. Hugo Heijman, die beiden ook het woord voerden. Er werd een afdeling opgericht, die de naam kreeg "Heemkundekring De Kommanderij Gemert". Pater Loffeld werd de eerste voorzitter; binnen 14 dagen klom het aantal leden tot 75.

Aan de activiteiten van de Heemkundekring van Gemert, zo

hoopvol gestart, kwam echter spoedig een einde, want in september 1941 werd de Brabantse Heemkundebeweging door de Duitse bezetter verboden. Gelukkig wist het bestuur de kas nog tijdig te redden.

Na het einde van de oorlog in mei 1945 kwam het heemkundewerk in Gemert maar moeilijk op gang en het duurde tot 1956, voordat de Kommanderij Gemert weer volledig "wakker" werd, toen op 24 oktober van dat jaar een ledenvergadering werd gehouden en een nieuw bestuur werd gekozen. Er volgden dat winterseizoen nog vier vergaderingen, waarin als sprekers optraden G. Baex over prehistorie en veldverkenning, dr. H.H. Knippenberg uit Helmond, Jan Vriende en pastoor J. Sicking, oud-kapelaan van Gemert, welke laatste sprak over "Brokstukken en herinneringen uit de Gemertse geschiedenis".

Diverse activiteiten.

Door de zorg van het bestuur werd de beeldengroep "De Vlucht naar Egypte", die in de gevel stond van een huis op Den Heuvel dat werd afgebroken, opgeknapt en opnieuw geplaatst tegen een huis aan de andere kant van de weg. Op verzoek van het bestuur werd het keske aan het Stereind, dat voor het verkeer in de weg stond, met medewerking van de buurtbewoners herbouwd.

In september 1956 bezochten twee heren van de oudheidkundige dienst een afgraving op de Hoge Kranebraken alhier, gelegen bij De Mortel, waar een urn met crematieresten was gevonden en uit de gevonden scherven werd opgemaakt dat deze velden al van de 9e eeuw af als bouwland in cultuur zijn. Ons bestuurslid, de heer J. van den Broek, had de heren uitgenodigd. Verzoeken van het bestuur van de Heemkundekring toetherstel van de Esdonkse kapel en de ST. Teunniskapel in De Deel alhier hebben een gunstig gevolg gehad, want beide gebouwen zijn gerestaureerd.

In de loop van de jaren werden diverse excursies gemaakt zowel in Nederland als in Duitsland en België. Allerlei soorten lezingen werden gehouden en tentoonstellingen bezocht. Van zusterkringen werden lezingen bijgewoond, evenals de Heemkundige Studiedagen en Kaderdagen. Van 28 januari tot 6 februari 1965 werd in de raadzaal van het gemeentehuis een tentoonstelling gehouden onder de titel: "Prehistorie van Zuid-Nederland". Van de kant van de Gemertse bevolking was de be-

langstelling hiervoor niet groot.

Een andere tentoonstelling in september 1972 geheel verzorgd door onze Heemkundekring in samenwerking met Gemerts Atelier bij gelegenheid van het Landjuweel van de Brabantse Schutten had een enorm succes; circa 3000 personen bezochten binnen enkele dagen deze tentoonstelling. Te zien was er gildezilver en gildevaandels, verschillende originele charters, die betrekking hebben op de geschiedenis van Gemert, kaarten, prenten en fotos en verder veel documentatiemateriaal.

Vergaderingen. De laatste jaren is de belangstelling bij de ledenvergaderingen wel toegenomen; gemiddeld zijn er 50 à 60 personen aanwezig. Uitschieters zijn twee vergaderingen geweest, nl. de vergadering van enkele jaren geleden, toen we als spreker hadden de heer A. Delahaye met als onderwerp: "Het eerste deel van onze vaderlandse geschiedenis is puur verzinsel." Hij trachtte o.a. te bewijzen, dat Willibrord niet in Nederland is geweest, maar gemissionieerd heeft in Noord-Frankrijk. Zijn beweringen lokten heftige discussies uit met enige deskundige historici, die op de vergadering aanwezig waren. Op de tweede zeer druk bezochte vergadering-120 aanwezigen -, gehouden in 1972, sprak de heer J.v.d. Mortel uit Vught over het gildewezen. Een spreker met een benijdenswaardig enthousiasme en liefde voor zijn onderwerp.

Adviezen enz. Door het Gemeentebestuur van Gemert werd o.a. het advies van de Heemkundekring gevraagd bij het opstellen van een lijst van nieuwe straatnamen en over de nieuwe monumentenlijst door Rijksmonumentenzorg voor Gemert vervaardigd. Daarnaast werden verschillende brieven gericht aan Monumentenzorg over de restauratie van beelden, de Vereniging "De Hollandsche Molen, de Provinciale monumentencommissie, B & W van Gemert om gelden beschikbaar te stellen voor de restauratie van een Gemertse molen, die erg in verval is. We hebben een kleine hoop, dat er binnen afzienbare tijd iets zal gebeuren.

Ook naar de verschillende "keskes" in Gemert aanwezig gaat de zorg van de Heemkundekring uit.

Eigen uitgaven. Ons eigen blad "Gemerts Heem" is nu aan zijn vijftigste nummer. Het eerste nummer verscheen in juli 1941 kort na de oprichting van de Heemkundekring alhier. In september 1941 werd alle activiteit verboden en zo sliep het

blad tot januari 1958, toen nummer 2 verscheen. In november 1961 neemt de heer M.A.van der Wijst de redactie op zich en komt er nieuw leven in; er verschijnen in 1962 zes nummers zij het van bescheiden omvang. Vanaf 1965 zijn er regelmatig vier nummers per jaar verschenen, sinds 1969 met telkens minstens 20 bladzijden. De redactie voeren M.A.v.d.Wijst en W.J.Vos met de redactie-secretaris M.H.J.Pennings.

In 1971 verscheen "Gemert in oude ansichten". Onze Heemkundekring had hierin een groot aandeel wat betreft de keuze van de fotos en de verzorging van de tekst.

Een andere belangrijke uitgave in 1972 was de "Beknopte Geschiedenis van Gemert". De heer M.A.v.d.Wijst schreef hiervoor de tekst; voor de tekeningen en fotos, lay-out en de uitgave zorgde de Heemkundekring. De eerste oplage was binnen een paar maanden uitverkocht.

Documentatie. Vanaf begin 1971 werd een groot aantal dia's gemaakt, waarin diverse gebeurtenissen van Gemert werden vastgelegd. De herinnering aan belangrijke feiten wordt eveneens bewaard in fotos, zowel van vroeger tijd als van het heden. Een groot aantal oude ansichten en vele bidprentjes met boeken en tijdschriften completeren het geheel. Door de zorg van de Heemkundekring is er het laatste jaar een film gemaakt over Gemert; deze wordt als première gedraaid voor de deelnemers aan het Werkkamp van Brabantse Heem.

Onze Heemkundekring is in het bezit van een origineel oud weefgetouw voor de handweverij, zoals die vroeger met tientallen in Gemert werden gebruikt. Een van onze leden heeft het weer gebruiksklaar gemaakt en kan er zelf goed mee uit de handen en voeten.

We hopen de kennis opgedaan in de cursus "Oud Schrift", door mr. van Agt in Aarle-Rixtel gegeven, binnenkort ten dienste te kunnen stellen van andere leden van onze kring.

Er blijft nog genoeg te doen. Een van de dingen, waarnaar al lange tijd wordt uitgezien, is een ruimte geschikt voor oudheidkamer, annex een kleine studieruimte. We blijven hopen. Het tegenwoordig bestuur van onze Heemkundekring bestaat uit de heren Chr. van Schijndel, Voorzitter, M.H.J.Pennings, Secretaris, J.L. van Rooij, Penningmeester, J.v.d.Broek, A. van Houtert, M.J. de Wit, M.v.d.Boom en Arn. Rooderkerken.

M.H.J.Pennings, Secret.